

❖ کتاب نوشت: درس پنجم
❖ تهیه و تنظیم: نرگس گریوانی
❖ دبیر جامعه شناسی شهرستان بجنورد

در آبی وسط زمین کشاورزی یک تصویر نمادین است و چند معنا را القا میکند
در = انتخاب و راه
نشان میدهد انسان در مسیر زندگی همیشه با «انتخاب» روبه روست
زمین شخم خورده = زندگی و تلاش
زندگی پر از سختی، کار و مسیرهای آماده شده است: در تنها و جدا افتاده
یعنی معنای زندگی از پیش آماده نیست؛ انسان باید خودش آن را پیدا کند یا بسازد
ابهام در مقصد
معلوم نیست پشت این در چیست → نماد پرسش از معنای زندگی و آینده نامعلوم

■ سکاسی از فیلم آواز گنجشکها

درس پنجم معنای زندگی

انسان در دل زندگی، در جستجوی معنا و انتخاب مسیر است

این اواخر در ذرت زارها به آوای فاخته گوش می‌دادم. شکوفه‌های سیب، مثل تکه‌های معطر کاغذ رنگی، چرخ زنان در جلوی پایم به زمین می‌ریختند. بارانی که بر چمن آفتاب خورده می‌بارید، بوی خوشی داشت. همه چیز خاطرات روزهای گذشته را به یاد می‌آورد. فکر می‌کردم، روزگار کنونی ما عجب روزگاری است و چقدر با پنجاه سال پیش فرق دارد. اما همین که بیشتر فکر می‌کنم، می‌بینم به شکرانه‌ی الهی، خیلی از چیزها همان است که آن روزها هم بود؛ صدای فاخته، شکوفه‌ها، صحبت‌های دلنشین دور سفره‌ی غذا، عشق و ازدواج. می‌دانم که ازدواج‌های امروزی خیلی فرق کرده‌اند اما هنوز هم انسان‌ها با یکدیگر عهد می‌بندند تا پایان عمر با هم باشند و همدیگر را دوست داشته باشند. در هر بخش از زندگانی، شکل بیرونی عوض شدنی است. شاید هم باید تغییر کند اما جان کلام همان است که بود. به نظرم در گیرودار زندگانی مدرن، بیش از اندازه مفتون ظاهر امور شده‌ایم؛ به طوری که اصل مطلب فراموش شده است. گاهی ضرورت دارد، تلویزیون را خاموش کنیم، به طبیعت و کسانی که دوستشان داریم، نزدیک شویم و بار دیگر فارغ از اینکه دیگران چه می‌گویند و چه نظری در مورد ما دارند، به یاد بیاوریم که زنده بودن چه نعمت بزرگی است؛ تنها در این صورت است که می‌توانیم ذهنمان را به اصل مطلب معطوف کنیم و اصل مطلب، معنای زندگانی است. از قرار معلوم، زنده ماندن یا رفاه داشتن دلیل موجهی برای زندگانی نبوده و نیست. هر موجود بی‌اهمیتی می‌تواند همین‌ها را بخواهد. من معتقدم زندگی من واقعاً حکمتی دارد، معنایی دارد؛ اگر چه هنوز نتوانسته‌ام آن را به روشنی و وضوح در زندگی‌ام بیابم.

منظور حرف (چارلز هندی) به زبان ساده

انسانها معمولاً انقدر درگیر کار، موفقیت، پول و روزمرگی میشوند که کمتر از خودشان می‌پرسند چرا زندگی میکنند.

(چارلز هندی، همه کیمیاگریم؛ تأملی درباره‌ی کار و زندگانی)

اگر کسی فقط زندگی کند اما به هدف و معنای آن فکر نکند، زندگیش سطحی و بیجهت میشود
موفقیت ظاهری (پول، شغل، مقام) لزوماً به معنای معنادار بودن زندگی نیست
انسان باید گاهی توقف کند و از خود بپرسد: من برای چه زندگی میکنم؟

پرسش از معنای زندگی

زندگی چیست و انسان ها با چه آرمان، انگیزه و دلیلی به زندگی ادامه می دهند؟ انسان ها چه تفاوتی با یکدیگر دارند که برخی در زندگی خود امیدوارند و برخی احساس پوچی و بیهودگی می کنند و زندگی را تکراری و ملال آور می بینند؟ چه چیزهایی زندگی را گوارا و شیرین می کند و چه عواملی آن را تلخ و ناگوار می سازد؟ معیار زنده بودن چیست؟ آیا به صرف وجود علائمی چون نفس کشیدن، خوردن و رشد جسمانی می توان انسان را زنده دانست؟ مرگ پایان زندگی است یا مرحله ای از مراحل زندگی انسان است؟ و...

پرسش از معنای زندگی و دهها پرسش دیگر مرتبط با آن، همواره ذهن انسان ها و بسیاری از اندیشمندان را به خود مشغول کرده است. این پرسش ها در جهان متجدد و در میان صاحب نظران علوم اجتماعی نیز مطرح بوده اند؛ اینکه آیا زندگی معنادار است؟ چه چیزی به زندگی، لذت ها و رنج های آن معنا می بخشد؟ آیا زندگی معانی از پیش تعیین شده دارد یا انسان ها خود به زندگی خویش معنا می بخشند؟ آیا انسان از معنای زندگی اش آگاه است یا از آن غافل است؟ آیا کنش های افراد، بیانگر معنای زندگی آنهاست؟ آیا انسان به همه معانی مختلفی که می توان برای زندگی در نظر گرفت، گرایش یکسانی دارد یا بنا به سرشت خود، به برخی معانی زندگی گرایش بیشتری دارد و از برخی معانی متنفر و گریزان است؟ و...

مسئله معنا درباره کل زندگی انسان و در مورد تمام پدیده های اجتماعی از جمله کنش ها مطرح است. این پرسش که چگونه می توان معنای زندگی و معنای کنش انسان های دیگر را فهمید، یکی از پرسش های مهم و کلیدی برای اندیشمندان علوم اجتماعی بوده است. تلاش کنید به یکی از پرسش های بالا پاسخ دهید. شما چه سؤال دیگری درباره معنای زندگی دارید؟

■ کوبه ها نشانه ای از فرهنگ ایرانی بر در خانه های روزگار قدیم هستند. کوبه مردانه صدای بم و کوبه زنانه صدای زیر داشت. صاحبخانه با شنیدن صدای کوبه متوجه می شد که مهمان پشت در، آقا است یا خانم.

■ باغ سنگی سیرجان که تنه درختانش خشکیده و به جای میوه از شاخه درختانش سنگ های کوچک و بزرگ آویزان است، حکایت غریبی است از مردی که یکی از زیباترین موزه های هنر انتزاعی را در میان بیابان برپا کرده است.

«عاشقم بر همه عالم که همه عالم از اوست»

در هوای سرد و برفی زمستان، کودکی با پاهای برهنه و لباس‌های مندرس روی برف ایستاده بود و در حالی که از سرما می‌لرزید، صورتش را به شیشه چسبانیده بود و به ویتترین فروشگاه نگاه می‌کرد. او با نگاه و چشمان حسرت‌بارش، به خدا التماس می‌کرد. خانمی که قصد ورود به فروشگاه را داشت، کمی مکث کرد و به پسرک که محو تماشا بود، نگاهی انداخت و داخل فروشگاه شد. چند دقیقه بعد، پسرک را به داخل فروشگاه فراخواند و در حالی که یک جفت کفش و یک دست لباس نو در دستانش بود، آنها را به پسرک داد تا بپوشد و گفت: پسرم! مواظب خودت باش. کودک گفت ببخشید خانم! شما خدا هستید! زن لبخند زد و پاسخ داد: نه، من فقط یکی از بنده‌های خدا هستم. کودک گفت: می‌دانستم با او نسبتی دارید!

بنویسید

زندگی نامه‌ها به ویژه زندگی نامه‌های خود نوشت، سفرنامه‌ها و کتاب‌های خاطرات از منابعی هستند که تصویر انسان‌ها را از معنای زندگی نشان می‌دهند. یک زندگی نامه کوتاه از خودتان بنویسید و در مورد انگیزه و معنای زندگی خود سخن بگویید.

ببینیم و بدانیم

مستند «مشتی اسماعیل» روایت زندگی پیرمردی نابینا اما زنده دل است که زندگی را زیبا می‌بیند. او معرفتی دارد که بیننده را مبهوت و متعجب می‌کند. شوق او به زندگی، تماشایی است. این مستند در جشنواره‌های معتبر داخلی و خارجی مانند ویز یون دوریل سوئیس، مذهب ایتالیا، پالم اسپرینگ امریکا، فیپای فرانسه نمایش داده شده و مورد تحسین قرار گرفته است.

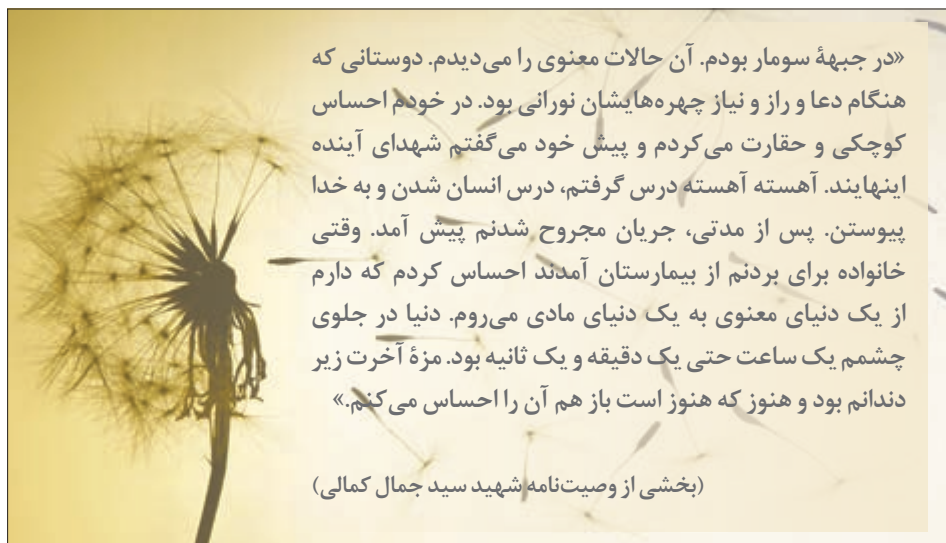
پیچیدگی پدیده‌های انسانی و اجتماعی

بررسی و مطالعه پدیده‌های انسانی و اجتماعی، بدون توجه به عمق آنها، به نتیجه‌گیری‌های غلط و اشتباه منجر می‌شود.

سه پدیده زیر را در نظر بگیرید:

- در طول هشت سال جنگ تحمیلی عراق علیه ایران، صدها هزار نفر از رزمندگان ایرانی جان خود را از دست دادند. بسیاری از این شهیدان، در سنین جوانی و نوجوانی، در شیرین‌ترین دوران عمر خود، به شهادت رسیدند. روایت‌ها و مستندات به‌جا مانده از آن دوران، از آرزو و رقابت

تنگاتنگ رزمندگان برای شهادت حکایت می کند. بسیاری از بازماندگان این دوران، زنده ماندن خود در جنگ و جاماندن از قافله همزمان شهیدشان را خسروانی بزرگ و مهم ترین حسرت زندگیشان می دانند.

- در همه جنگ ها همیشه سربازانی بوده اند که با آگاهی کامل از احتمال کشته شدن پا به میدان جنگ گذاشته اند؛ این سربازان قطعاً انگیزه های مهمی مانند دفاع از وطن و پیروزی بر دشمن داشته اند. اما شاید نتوان به آسانی سربازانی را یافت که جان باختن در راهی که برگزیده اند را بخشی از کمال خود بدانند و آن را آرزو کنند.
- خودکشی یک کنش غیرعادی است که از گرایش به مردن به جای زنده ماندن حکایت دارد. گرایشی که برخلاف طبیعت و سرشت انسان است.

■ با یاد خدا و توکل به او و با گذشت زمان، می توان بر دردی که در حال حاضر طاقت فرسا و دائمی به نظر می رسد، غلبه کرد.

■ در جنگ جهانی دوم، هزاران خلبان ژاپنی برای عملیات کامیگازه داوطلب شدند. آنها در این عملیات، هواپیماهایشان را به ناوهای دشمن می کوبیدند.

شباهت و تفاوت این پدیده ها چیست؟ شباهت «شهادت طلبی»، «فدا کردن جان برای وطن» و «خودکشی»، دست شستن از جان و زندگی در دنیا و استقبال از مرگ است. تفاوت آنها در معنای متفاوتشان است و دقیقاً همین معانی متفاوت، هویت آنها را تعیین می کند و از آنها سه پدیده مختلف می سازد.

«شوق به حیات جاودانه، عشق به دیدار محبوب، دفاع از دین، مبارزه با ظلم، اقامه حق، مبارزه با باطل و...»، «دفاع از غرور ملی، میهن دوستی، غلبه بر دشمن، کشورگشایی، هیجان و...»، «رنج گریزی، احساس پوچی، فشارهای اقتصادی، بحران های اجتماعی، بحران معنویت و...» برخی از این معانی هستند. می بینید که درون هر کدام از این پدیده ها نیز تفاوت و تنوع معنایی وجود دارد.

پس از انقلاب صنعتی، مسئله خودکشی به شکل بی سابقه ای در جوامع صنعتی رواج پیدا کرد؛ به گونه ای که جامعه شناسان، روان پزشکان، اقتصاددانان، حقوق دانان و حتی فیلسوفان را به مطالعه این پدیده و چاره اندیشی برای آن واداشت. پاسخ های صاحب نظران علوم مختلف به چرایی وقوع خودکشی با یکدیگر متفاوت است، علاوه بر این اندیشمندان یک حوزه نیز در این باره نظرات متفاوت و حتی متعارضی ابراز کرده اند.

برای مثال جامعه شناسانی که در تحلیل خودکشی به عوامل اقتصادی مانند فقر، کاهش رفاه عمومی و... توجه کرده اند، از سوی برخی دیگر از جامعه شناسان با این انتقاد روبرو هستند که نرخ خودکشی در بعضی از کشورها با سطح رفاه عمومی بالا، بیشتر از برخی جوامع با سطح رفاه و شرایط اقتصادی پایین تر است.

وجود نظریات متفاوت، نشانه پیچیدگی و عمق پدیده های اجتماعی و البته دشواری فهم آنهاست. برخی رویکردها برای دستیابی به پاسخ های ساده و کاملاً قابل پیش بینی درباره چرایی وقوع پدیده های اجتماعی، پیچیدگی و عمق این پدیده ها را نادیده می گیرند و از پدیده های اجتماعی و انسانی هویت زدایی می کنند.

برخی رویکردها برای دستیابی به پاسخ های کاملاً قابل پیش بینی در باره چرایی وقوع پدیده های اجتماعی پیچیدگی این پدیده ها را نادیده می گیرند و از آنها ..... می کنند

شهریور 1399

بخوانیم و بدانیم

آیا تأکید بر پیچیدگی کنش ها و پدیده های اجتماعی و تنوع معانی آنها به این معناست که جوامع انسانی هیچ شباهت و اشتراکی ندارند؟
بخشی از پیچیدگی کنش های انسانی، به سبب وابستگی این کنش ها به ویژگی های فردی، مانند توانایی های ذهنی، عاطفی، جسمانی و همچنین ویژگی های اجتماعی - فرهنگی مانند تنوع فرهنگ ها، خرده فرهنگ ها و موقعیت اجتماعی است. اما انسان ها همچنان که دارای

تفاوت‌های فردی و اجتماعی بسیاری هستند، مشابهت‌های فراوانی نیز دارند؛ مثلاً همه انسان‌ها دارای نیازهای طبیعی و غریزی مشابهی هستند؛ از این رو برای تأمین غذا و سرپناه تلاش می‌کنند، تشکیل خانواده می‌دهند و... همچنین ویژگی‌های متعالی مانند میل به جاودانگی، کمال‌جویی، سعادت‌طلبی، گرایش به زیبایی، تنفر از ظلم، علاقه به کشف حقیقت مورد توجه همه انسان‌هاست.

لازمه شناخت پدیده‌های اجتماعی، شناخت صحیح و توأمان «تفاوت‌های فردی - اجتماعی» و «وجه مشترک» انسان‌هاست.

■ عروسی روستاییان اثر پیتربروگل

■ مراسم عروسی در هندوستان

■ مراسم عروسی مندائیان در اهواز

یک داستان شش کلمه‌ای که برنده
جایزه بهترین داستان خیلی کوتاه
جهان شده است:
هیچ حواسم نبود...
دو فنجان ریختم ...

(آلیستر دانیل، اندوه)

تفسیر
این داستان کوتاه می‌تواند به
مرگ یا جدایی

عاداتی که بعد از فقدان باقی میماند اشاره داشته باشد
فنجان دوم نماد جای خالی است؛ چیزی که دیگر نیست، اما ذهن و دست
هنوز آن را باور نکرده‌اند. تصویر فنجانهای قهوه و برگهای پاییزی هم حس پایان، دلنگی و سکوت را تشدید میکند

گفت‌وگو کنید

وصیت‌نامه‌های شهدای دفاع مقدس یکی از مهم‌ترین منابع برای تفسیر اعمال، افکار و شخصیت شهدای ایرانی است. در کلاس به گروه‌های چند نفره تقسیم شوید و در هر گروه، وصیت‌نامه یکی از شهدای دفاع مقدس را مرور کنید و دربارهٔ انگیزه‌های رزمندگان ایرانی از شهادت‌طلبی با دوستان خود گفت‌وگو کنید.

«خداندا، ای عزیز! من سال‌هاست از کاروانی به‌جا مانده‌ام و پیوسته کسانی را به سوی آن روانه می‌کنم، اما خود جا مانده‌ام، اما تو خود می‌دانی هرگز نتوانستم آنها

را از یاد ببرم. پیوسته یاد آنها، نام آنها، نه در ذهنم بلکه در قلبم و در چشمم. با اشک و آه یاد شدند.

... عزیزم! من از بی‌قراری و رسوایی جاماندگی، سر به بیابان‌ها گذارده‌ام؛ من به امیدی از این شهر به آن شهر و از این صحرا به آن صحرا در زمستان و تابستان می‌روم... مرا به خودت متصل کن... مرا به قافله‌ای که به سویت آمدند متصل کن. معبود من، عشق من و معشوق من، دوستت دارم. بارها تو را دیدم و حس کردم، نمی‌توانم از تو جدا بمانم. بس است، بس. مرا بپذیر، اما آن چنان که شایسته تو باشم»

«بخشی از وصیت‌نامه سردار پرافتخار اسلام شهید حاج قاسم سلیمانی»

ماکس وبر تفهم را روش مستقلی برای علوم انسانی نمی‌دانست بلکه آن را مقدمه خرداد 1401 و پیش‌نیازی برای روش علمی که همان روش تجربی بود می‌انگاشت **صحیح** غلط

جامعه‌شناسی تفسیری

تبیین در حاشیه تفسیر

چه زمانی جامعه‌شناس در مطالعه یک گروه سیاسی از دایره علم خارج می‌شود؟

خرداد
1403

جواب: زمانی که در باره درست یا غلط بودن این عقاید و ارزش‌ها داوری کند و به نلد و اصلاح آن هابپردازد

در قرن نوزدهم میلادی برخی از متفکران اجتماعی آلمانی از جمله ویلهلم دیلتای و ماکس وبر، مدعی شدند که هرچند جهان اجتماعی همانند جهان طبیعی، نظم و قواعد خاصی دارد اما انسان‌ها مانند موجودات طبیعی نیستند و پدیده‌های اجتماعی نیز با پدیده‌های طبیعی تفاوت دارد. ماکس وبر معتقد بود کنش اجتماعی، معنادار است و پدیده‌های معنادار را نمی‌توان همانند

پدیده‌های طبیعی، از طریق حواس مطالعه کرد، بلکه باید معنای آنها را فهمید. وبر با اینکه فهمیدن را برای درک معنای پدیده‌های اجتماعی ضروری می‌دانست، اما از آنجا که هنوز علم را

خرداد
1399

به علم تجربی محدود می‌دانست، معتقد بود آنچه جامعه‌شناسان از مطالعه پدیده‌ها می‌فهمند

باید با روش تجربی اثبات شود وگرنه ارزش علمی ندارد. از این رو تفهم را روش مستقلی برای علوم انسانی نمی‌دانست بلکه آن را مقدمه و پیش‌نیازی برای روش علمی که همان روش تجربی

بود، می‌انگاشت. به همین دلیل، وبر جامعه‌شناسی خود را تفهمی - تبیینی معرفی می‌کرد. از

نظر او جامعه‌شناس، فقط می‌تواند آرمان‌ها و ارزش‌های اجتماعی را توصیف کند؛ اما نمی‌تواند داوری کند درباره آرمان‌ها و ارزش‌ها که پدیده‌های نامحسوس و غیرتجربی‌اند، داوری علمی کند. مثلاً

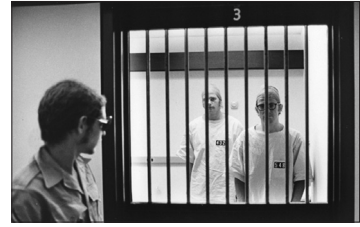
جامعه‌شناس می‌تواند برای مدتی با اعضای یک گروه سیاسی زندگی کند و از این راه، عقاید و ارزش‌های آنها را بفهمد و توصیف کند، اما نمی‌تواند درباره درست یا غلط بودن این عقاید و

ارزش‌ها داوری کند و به نقد یا اصلاح آنها بپردازد؛ زیرا از نظر وبر با این کار جامعه‌شناس از دایره

علم خارج می‌شود یا با نام علم، کار غیر علمی می‌کند.

جواب: داوری علمی

در دیدگاه ماکس وبر، جامعه‌شناسی فقط می‌تواند آرمان‌ها و ارزش‌های اجتماعی توصیف نمی‌تواند در باره آرمان‌ها و ارزش‌های نامحسوس و غیر تجربی اند. خرداد 1402 کند

■ دامنه کاربرد آزمایش در جامعه‌شناسی برخلاف علوم طبیعی بسیار محدود است. افراد را نمی‌توان وارد محیط آزمایشگاهی کرد. آنها می‌دانند که مورد مطالعه‌اند و ممکن است رفتار طبیعی نداشته باشند. این تغییر رفتار افراد را اثر «هوثرن» می‌نامند. در دهه ۳۰ میلادی به‌هنگام کار پژوهشی بر روی کارگران کارخانه هوثرن، ناکارآمدی این روش در مطالعه انسان‌ها مشخص شد.

■ گاهی به ندرت می‌توان به نحو مفیدی از روش آزمایش استفاده کرد. آزمایش فیلیپ زیمباردو در ایجاد یک زندان ساختگی، در سال ۱۹۷۲ مثال خوبی از کاربرد آزمایش در جامعه‌شناسی بود.

در قرن بیستم نتایج این باور که مرز علم و غیر علم را تجربه و ..... تعیین می‌کند مورد تردید قرار گرفت

تفسیر

جواب: تبیین تجربی و دی ۱۳۹۹

دانش محلی (این ایی و اکتونی) .. (.....) را گویند

اما در قرن بیستم نتایج این باور که مرز علم و غیر علم را تجربه و تبیین تجربی تعیین می‌کند، مورد تردید قرار گرفت و زمینه رونق و غلبه «تفسیر» و «رویکرد تفسیری» فراهم شد. اگر تبیین را دانش جهان‌شمول (قوانین همه‌جایی و همیشگی) بدانیم؛ تفسیر، دانش محلی (اینجایی و اکتونی) است؛ به این معنا که همه دانش‌ها، تولیداتی اجتماعی و فرهنگی هستند. فرهنگ‌های گوناگون، تفسیرهای مختلفی از زندگی دارند و هر کدام دانش‌های خاص خود را تولید می‌کنند. انسان‌ها همان‌گونه که در سرما لباس گرم و در گرما لباس سبک‌تر می‌پوشند یا وسیله سرمایه‌داری و گرمایش می‌سازند، برای رابطه با یکدیگر زبان را و برای معنا دادن به جهان، دانش‌های خاص خود را پدید می‌آورند. با غلبه رویکرد تفسیری، این بار تبیین در حاشیه تفسیر قرار می‌گیرد، علوم انسانی و اجتماعی دیگر دغدغه نزدیک شدن به علوم طبیعی را ندارند و تفسیر به عنوان روش مستقل و ویژه علوم انسانی و اجتماعی به رسمیت شناخته می‌شود.

رویکرد تفسیری در تقابل با رویکرد تبیینی بر این باور است که کنشگران بر اساس معنایی که در ذهن دارند، دست به عمل می‌زنند. بنابراین برای فهم زندگی اجتماعی باید از ظاهر پدیده‌های اجتماعی عبور کرد و به معانی نهفته در کنش‌ها راه یافت. دی ۱۴۰۱

■ معنای کنش: در رویکرد تفسیری برای فهم زندگی اجتماعی باید از ظاهر پدیده اجتماعی عبور کرد و به ..... در کنش‌ها راه یافت.

وقتی از معنای کنش می‌پرسیم دقیقاً درباره چه چیزی سؤال می‌کنیم؟ گاهی منظورمان قصد و هدف کنشگر از انجام دادن کنش است؛ مثلاً ممکن است هدف دانش‌آموزی از درس خواندن، کشف حقیقت، افزایش معلومات، اشتغال، کسب موقعیت اجتماعی و... باشد. گاهی منظورمان چیزی است که کنش انسان، نماد و نشانه‌ای از آن است و بر آن دلالت می‌کند؛ مثلاً درس خواندن یک دانش‌آموز می‌تواند نشان‌دهنده فضای رقابتی در مدرسه، ارزشمند بودن سوادآموزی در جامعه، اهمیت تحصیلات برای والدین و... باشد.

گزینۀ مناسب را از میان عبارت‌های داخل پرانتز انتخاب کنید
الف) کنش درس خواندن در هر عبارت زیر چه نوع معنای (ذهنی / فرهنگی) دارد؟ شهریور ۱۴۰۰
والدین دانش‌آموزان به پیشرفت تحصیلی فرزندان‌شان اهمیت می‌دهند فرهنگی
دانش‌آموزی که به دنبال کشف حقیقت و افزایش معلومات خود است ذهنی

برای پی بردن به هدف کنش ، باید به زمینه فرهنگی کنشگر مراجعه کرد- دی 1399

صبح غلط

برای پی بردن به هدف کنش، باید به ذهن کنشگر راه یابیم و برای فهمیدن دلالت های کنش، باید

به زمینه فرهنگی ای که کنشگر در آن عمل می کند، مراجعه کنیم. به عبارت دیگر، فهم هر کنشی

مستلزم دسترسی به معنای ذهنی (فردی) و معنای فرهنگی (اجتماعی) نهفته در آن است.

کنشگران فردی و جمعی، هم در معنای ذهنی و هم در معنای فرهنگی، قعال و خلاق اند.

همین فعالیت و خلاقیت کنشگران، موجب پیدایش معنای گوناگون و در نتیجه آن، پدید آمدن

خرده فرهنگ ها و گروه های مختلف، درون هر جهان اجتماعی می شود.

(تصاویر زنان با پوششهای مختلف چادری، رنگی، سفید نشاندهنده تنوع فرهنگی و تفاوت های معنا در کنشهای مشابه در فرهنگهای مختلف تاکید بر این است که پوشش، کنش و رفتار انسانی معانی متفاوتی در جوامع مختلف دارد

زنان «طهران آید» (ASyrians) شهباه و چندلای کتاب (ماتند نماد فرهنگی از حجاب موردی و پوششهای رنگی برای بررسی زندگی اجتماعی و وضعیت مردم

■ عبایه یا چادر عربی پوششی است که عرب های ایران از آن استفاده می کنند. رنگ عبایه سیاه است و رنگ دیگری ندارد.

■ چادر رنگارنگ بندری یکی از زیباترین پوشش های سنتی رایج در ایران است که به پوشش های مرسوم در هند و شمال آفریقا شباهت دارد.

■ پوشیدن چادر کاملاً سفید در شهر ورزنه، از رسوم بسیار قدیمی است که در جهان اسلام منحصر به فرد است.

پیدایش فرهنگ های مختلف نتیجه چیست؟

خرداد ۱۴۰۲

شهریور 98

علاوه بر این، خلاق و فعال بودن انسان ها در تولید معنای، موجب پیدایش فرهنگ ها و جهان های

اجتماعی مختلف می شود. جهان های اجتماعی مختلف، معنای ذهنی و فرهنگی متفاوتی پدید

می آورند؛ مثلاً ممکن است لباس و ظاهر زیبا در فرهنگی، بر جایگاه و پایگاه اجتماعی والا

دلالت نکند یا در فرهنگ دیگری، علم آموزی بر ارزشمندی علم دلالت نکند بلکه با هدف غلبه

بر دیگران یا به دست آوردن شغل پردرآمد، انجام شود.

برای فهم کنش انسان ها باید به سراغ روش هایی رفت که تفاوت ها و تنوع معنای آنها را در نظر بگیرد این روش ها در مقابل ..... قرار دارد که جامعه شناسی تبیینی به کار می روند شهریور

روش های کیفی

تنوع و تکثر معنای، موجب پیچیدگی کنش های انسانی و دشواری فهمیدن معنای آنها می شود.

بنابراین برای فهم کنش انسان ها باید به سراغ روش هایی رفت که این تنوع ها و تفاوت ها را

در نظر می گیرد. این روش ها در مقابل «روش های کمی» قرار می گیرند که در جامعه شناسی

تبیینی به کار می روند و به نام «روش های کیفی» شناخته می شوند.

پژوهشگر برای مدتی با قومی که قصد تحلیل در باره آنها را دارد زندگی می کند

«قوم نگاری» یکی از این روش ها است. در این روش، پژوهشگر برای مدتی با قومی که قصد

دی 1400 خرداد 1401

تحقیق درباره آنها را دارد، زندگی می کند؛ خود را در شرایط فرهنگی آن قوم قرار می دهد و

کنش هایشان را تجربه می کند تا آنها را بهتر بشناسد.

«مطالعه موردی» یکی دیگر از روش های کیفی است. اگر محقق بخواهد تمامی ابعاد یک

شهریور 1398

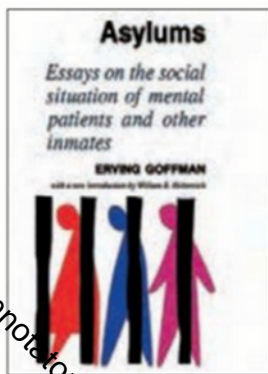
اگر محقق بخواهد تمامی ابعاد یک پدیده اجتماعی خاص مثال یک نهاد اجتماعی یا یک فرهنگ را مطالعه کند از روش ..... استفاده می کند

برای فهم کنش انسانها از چه روش هایی استفاده می شود ؟ نام ببرید دی 1398

جواب: روش های کیفی (قوم نگاری و مطالعه موردی)

۵۰

گر محقق بخواهد تمامی ابعاد یک پدیده خاص مثلا یک فرد ، یک نهاد اجتماعی یا یک فرهنگ را مطالعه کند و عمق پنهان و منحصر به فرد بودن آن را نشان دهد..... نام دارد مطالعه موردی ، شهریور 1401

پنهان و منحصر به فرد بودن آن روش نشان دهد، از این روش استفاده می کند. در مطالعه موردی یک ده، موقعیت جغرافیایی، اوضاع جمعیتی، اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و به طور کلی جزئیات زندگی مردم ده بررسی می شود.

طالقان آباد «Asylums» کتابها و جلد های کتاب نمونه هایی از مطالعات موردی و پژوهش های کیفی برای بررسی زندگی اجتماعی و وضعیت مردم

■ مونوگرافی ده طالب آباد نام اثری است از جواد صفی نژاد که در سال ۱۳۴۵ منتشر شد. او در این کتاب توصیفی کامل از روستا، مردم و روابط آنها ارائه می دهد.

■ گافمن از جامعه شناسان بود که برای تحقیق درباره بیمارستان روانی و اثر آن بر بیماران، ماهیگر عنوان کارمند در یک بیمارستان مشغول به کار شد و از طریق مشاهده مشارکتی به تحقیق پرداخت. او نتیجه تحقیقاتش را در کتابی نام «بیمارستان ها» در سال ۱۹۶۱ منتشر کرد.

ویژگی های رویکرد تفسیری		
موضوع	روش	هدف
کنش های اجتماعی و معنای آنها	تفسیر (نگاه از درون به پدیده ها برای یافتن معنای آنها)	معنابخشی و انسجام بخشی به زندگی اجتماعی

■ مستند مردم نگاری «تاراز» یکی از مطرح ترین آثار درباره ایل بختیاری است. این اثر محصول همراهی و همسفری مسعود وهرام با طایفه بامدی بختیاری است.

■ «انسان شناسا اومدن، انسان شناسا اومدن» این کاریکاتور بیانگر اشکالاتی است که هنگام مطالعه انسان ها که موجوداتی دارای آگاهی هستند، بروز می کند.

در یکی از اردوهای جهاد سازندگی که به خوزستان رفته بودیم، میهمان عشایر عربزبان منطقه شدیم. در همین سفر بود که هر آنچه از میهمان‌نوازی و خونگرمی آنها شنیده بودیم، با چشم خودمان دیدیم. از میان همه آداب میهمان‌نوازی، یکی از رسوم میزبان به ما این درس را داد که آشنایی با آداب و رسوم اقوام مختلف و آگاهی از معنای این سنت‌ها تا چه اندازه در درک متقابل و برقراری ارتباط، مهم است. ماجرا از این قرار بود که پس از هر بار نوشیدن چای، میزبان بدون درنگ دوباره استکان‌های خالی ما را پر می‌کرد. این کار آنقدر تکرار شد تا یکی از دوستان ضمن تشکر به صراحت گفت که پذیرایی به قدر کفایت انجام شده است و ما دیگر میلی به نوشیدن چای نداریم. میزبان خونگرم و میهمان‌دوست هم توضیح داد که در میان عشایر منطقه، تا زمانی که میهمان استکان خالی‌اش را به صورت وارونه در نعلبکی قرار ندهد، بدین معناست که همچنان به خوردن چای تمایل دارد و او نیز به همین علت دوباره در استکان‌های ما چای می‌ریخته است.

در صورتی که شما نیز تجربه مشابهی داشته‌اید و با کنش‌هایی مواجه شده‌اید که معنای آن را نمی‌دانسته‌اید، آن را با دوستانتان در میان بگذارید و بگویید چگونه توانستید معنای آن کنش را دریابید.

■ زنان ترکمن بعد از ازدواج در زیر چارقدشان حلقه‌ای روی سر قرار می‌دهند که نشانه متأهل بودن آنهاست و آنان را از افراد مجرد متمایز می‌سازد. افرادی که این نشانه را می‌شناسند، معنای نهفته در آن را در می‌یابند.

تحقیق کنید

از میان موضوعات زیر یک مورد را انتخاب کنید و با راهنمایی دبیر خود و با استفاده از روش‌های کیفی درباره مسئله یا موضوعی مرتبط با آن تحقیق کنید:

زنگ تفریح، مدارس غیرانتفاعی، کلاس‌های کنکور، هواداری از یک تیم ورزشی، زندگی فرد معتاد به مواد مخدر، تکدی‌گری، الگوهای دوست‌یابی، افت تحصیلی، کودکان کار، بدحجابی، مزایا و معایب شبکه‌های اجتماعی.